

ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ

Της κ. Πολυξένης ΠΑΠΑΔΑΚΗ,
Επίκουρης Καθηγήτριας Παντείου Πανεπιστημίου

1. Η ιστορία του θεσμού στην Τουρκία

Μέχρι το 1876 το πολίτευμα της οθωμανικής αυτοκρατορίας ήταν μοναρχικό με ανώτατο όργανο του κράτους το Σουλτάνο. Το 1876 το πολίτευμα από απόλυτη μοναρχία εξελίχθηκε σε συνταγματική μοναρχία με την υιοθέτηση του πρώτου της Συντάγματος (Θεμελιώδης Νόμος, Kanun –i Esasi), το οποίο ονομάστηκε και Σύνταγμα του Midhat από τον (φιλελεύθερων απόψεων) εμπνευστή του Βεζύρη του Σουλτάνου, Midhat.

Στο πρώτο αυτό Σύνταγμα δεν υπήρχαν διατάξεις σχετικές με τη συνταγματική δικαιοσύνη και τον έλεγχο της συνταγματικότητας των νόμων. Ένας οιονεί έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων προβλεπόταν από το άρθρο 64. Ειδικότερα, αυτό όριζε ότι η Γερουσία, η οποία ήταν σώμα διοριζόμενο από το Σουλτάνο, ασκεί τον πολιτικό έλεγχο στους νόμους και εξετάζει τη συμφωνία τους με το Σύνταγμα.⁽¹⁾

Ούτε στο πρώτο Σύνταγμα της Τουρκικής Δημοκρατίας του 1924 προβλεπόταν όργανο κυρίου ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων. Εν τούτοις, το άρθρο 103 όριζε ότι «Κανένα άρθρο του Συντάγματος μπορεί από οποιαδήποτε αιτία ή με οποιαδήποτε πρόφαση να παραβιαστεί ή να ανασταλεί. Κανένας νόμος δεν επιτρέπεται να αντιβαίνει στο Σύνταγμα».⁽²⁾

Ενόψει του αυστηρού χαρακτήρα του Συντάγματος του 1924 και σε συνδυασμό με τη διάταξη του προαναφερόμενου άρθρου, μπορούμε να πούμε ότι προβλεπόταν εμμέσως ο παρεμπόμπων έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων. Όμως η διάταξη αυτή θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ατελής, εφόσον δεν προέβλεπε ούτε διαδικασία, ούτε συνέπειες από την αντισυνταγματικότητα ενός νόμου, ή μπορεί να ειπωθεί ότι έχει το χαρακτήρα διακήρυξης ή ευχής.

2. Η συγκρότηση του δικαστηρίου

Το Συνταγματικό Δικαστήριο της Τουρκίας ιδρύθηκε για πρώτη φορά με το Σύνταγμα του 1961, ως όργανο κυρίου ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων, κατά το πρότυπο των Συνταγμάτων της Αυστρίας και της Γαλλίας. Η ίδρυση, συγκρότηση,

1. Βλ. *Kaboglu Ibrahim Ö., Anayasa Yargisi – Avrupa modeli ve Türkiye, 4η έκδ. 2007, σελ.24· Memis Emin, Anayasa Hukuku Notlari, Türkiye de Anayasa Gelişimleri Egrisi(1808- 2009), Istanbul 2009, σελ. 460.*

2. Βλ. *Balta Tahsin Bekir, Die Verlag KG, Köln-berlin 1962, σ.551· Kaboglu , op.cit.σ.24· Memis , op. cit.,σ. 461.*

οργάνωση, λειτουργία και οι αρμοδιότητες του Συνταγματικού Δικαστηρίου προβλεπόταν από τα άρθρα 145 – 152 του Συντάγματος και από το Νόμο 44 της 22.4.1962.^{(3),(4)}

Το Δικαστήριο αποτελούνταν, σύμφωνα με το άρθρο 145, από 15 τακτικά και 5 αναπληρωματικά μέλη. Από τα τακτικά μέλη του, 4 προέρχονταν από το Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο, 3 από το Συμβούλιο της Επικρατείας και προτεινόταν από τα δικαστικά συμβούλια των αντίστοιχων με την προέλευσή τους δικαστηρίων, που αποφάσιζαν σε ολομέλεια και με την απόλυτη πλειοψηφία των μελών τους. Μπορούσαν να προταθούν όλα τα μέλη τους, συμπεριλαμβανομένων του Προέδρου, του Γενικού Εισαγγελέα και του Γενικού Εισηγητή. Ένα μέλος προερχόταν από το Ελεγκτικό Δικαστήριο, υποδεικνυόμενο επίσης από τα μέλη του Δικαστηρίου αυτού, και εκλεγόμενο όπως και τα μέλη που προέρχονται από τα άλλα δύο Ανώτατα Δικαστήρια και με την ίδια διαδικασία.

Η Βουλή υποδείκνυε 3 μέλη, η Γερουσία 2 και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας επίσης 2 μέλη. Από τα 2 μέλη που υποδείκνυε ο Πρόεδρος, το ένα οριζόταν μετά από πρόταση του Ανώτατου Στρατιωτικού Δικαστηρίου.

Όσον αφορά στα μέλη τα οποία οριζόταν από τη Βουλή και τη Γερουσία, 3 έπρεπε υποχρεωτικά να προέρχονται από πανεπιστημιακά τμήματα του Δικαίου, των Οικονομικών και των Πολιτικών Επιστημών, προτεινόμενοι από το σύνολο των ακαδημαϊκών μελών.

3. Οι αρμοδιότητες

Οι αρμοδιότητες καθορίζονται ιδίως από το άρθρο 147. Στις αρμοδιότητές του περιλαμβάνονταν κυρίως ο έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων, καθώς και του Κανονισμού της Μεγάλης Τουρκικής Εθνοσυνέλευσης (Βουλής). Επίσης λειτουργούσε ως Ειδικό Δικαστήριο που δίκασε τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου, τους ανώτατους λειτουργούς τόσο της πολιτικής όσο και της στρατιωτικής δικαιοσύνης και το Γενικό Εισαγγελέα Επικρατείας, καθώς και τα ίδια του τα μέλη για αδικήματα σχετικά με την άσκηση των καθηκόντων τους.

Πέρα από τα οριζόμενα στο άρθρο 147, το Συνταγματικό Δικαστήριο είχε την αποκλειστική αρμοδιότητα για τη διάλυση των πολιτικών κομμάτων καθώς και για τον έλεγχο των οικονομικών τους, σύμφωνα με το άρθρο 57.

Το Συνταγματικό Δικαστήριο λειτουργούσε και ως Εκλογοδικείο, εκδικάζοντας υποθέσεις σχετικές με την έκπτωση των βουλευτών, καθώς και αιτήσεις για άρση της ασυλίας τους (άρθρο 81).

Συνεχίζεται...

3. Βλ. *Altefendioğlu Yılmaz, Anayasa Yargısı ve türk Anayasa Mahkemesi, Ankara 1996*, σ. 211 επ. · *Armagan Servet, Memleketimizde Anayasa, Seçimler ve Anayasa Mahkemesi, Istanbul 1975*, σ.205 επ. · *Balta T., op. cit., σ.554 επ. του ίδιου, Idare Hukukuna giris I, 1968/ 1970 σ. 104 επ. · Gözler Kemal, Türk Anayasa Hukuku dersleri, 4η έκδ., Bursa 2007, σ. 495 επ. · Kaboglu, op.cit., σ. 24 και 31 · Memis, op.cit. σ. 461 επ. · Tanör Bülent – Yüzbasıoğlu Necmi, 1982 Anayasa göre Anayasa Hukuku, Istanbul 2001, σ. 455 · Teziç Erdogan, Türk Parlamento Hukukunun kaynakları ve ilgili Anayasa Mahkemesi kararları Istanbul 1980, σ. 54 επ.*

4. Τον κύριο έλεγχο της συνταγματικότητας των νόμων προβλέπουν τα περισσότερα ευρωπαϊκά Συντάγματα όπως π.χ. το Σύνταγμα της Αυστρίας, της Γερμανίας, της Γαλλίας, της Ιταλίας, της Ισπανίας, του Βελγίου, της Πορτογαλίας, της Ρωσικής Ομοσπονδίας και της Κύπρου. Από αυτά τα Συντάγματα κάποια προβλέπουν μόνο τον κύριο έλεγχο της συνταγματικότητας των νόμων αναθέτοντάς τον σε ειδικό Συνταγματικό Δικαστήριο και άλλα τόσο τον κύριο, όσο και τον παρεμπόδιοντα έλεγχο, επιφυλάσσοντας όμως τον σε τελευταίο βαθμό έλεγχο της συνταγματικότητας στο Συνταγματικό Δικαστήριο. Για τα συστήματα ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων βλ. Ραΐκου Αθ., *Συνταγματικό Δίκαιο, Εισαγωγή – Οργανωτικό μέρος, τόμος I /B, 3η έκδοση, 2009, σελ. 1245 επ.*